

Briselē, 27.7.2023.
COM(2023) 464 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

34. gada ziņojums “Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzība un cīņa pret krāpšanu” (2023. gads)

{SWD(2023) 272 final} - {SWD(2023) 273 final} - {SWD(2023) 274 final} -
{SWD(2023) 275 final} - {SWD(2023) 276 final}

Saturs

1.	Ievads	3
2.	Pievēršanās galvenajiem pasākumiem ES līmenī.....	3
2.1.	Finanšu regulas pārskatīšana.....	4
2.2.	Valstu atvēršanas un noturības plānu īstenošana	5
2.3.	FIA direktīvas transponēšana — pašreizējā situācija.....	5
2.4.	Komisijas stratēģijai krāpšanas apkarošanai pievienotā rīcības plāna pārskatīšana.....	6
2.5.	Savienības Krāpšanas apkarošanas programma	6
2.6.	ES programmas muitas un nodokļu jomā	7
2.6.1.	Programma <i>Fiscalis</i>	7
2.6.2.	Muitas programma	7
2.6.3.	Muitas kontroles iekārtu instrumentu programma	7
2.7.	Eiropas Parlamenta rezolūcija par 2021. gada FIA ziņojumu.....	7
2.8.	Citas iniciatīvas.....	8
2.8.1.	Krāpšanas apkarošanas klauzulas starptautiskos nolīgumos.....	8
2.8.2.	Otrais rīcības plāns par cīņu pret tabakas izstrādājumu nelikumīgu tirdzniecību	9
2.8.3.	Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršana	9
3.	Dalībvalstu pasākumi ES finanšu interešu aizsardzībai.....	9
3.1.	Valstu stratēģijas krāpšanas apkarošanai	9
3.2.	Valstu līmenī pieņemtie krāpšanas apkarošanas pasākumi.....	10
3.3.	Komisijas 2021. gada ieteikumu dalībvalstīm īstenošana.....	13
4.	Cīņa pret pārkāpumiem, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktiem, kas nodara kaitējumu ES budžetam	14
4.1.	Vispārīgs pārskats	14
4.1.1.	<i>OLAF</i> izmeklēšana.....	15
4.1.2.	<i>EPPO</i> izmeklēšana.....	15
4.2.	Ieņēmumi — tradicionālie pašu resursi.....	16
4.3.	Izdevumi	17
4.3.1.	Lauksaimniecība	17
4.3.2.	Kohēzijas politika	19
4.3.3.	Citas budžeta jomas	20
4.4.	Organizētā noziedzība, korupcija un interešu konflikti.....	20
5.	Secinājumi un ieteikumi.....	22
5.1.	Izprast krāpšanu, lai efektīvāk ar to cīnītos.....	22
5.2.	Inovācijas krāpšanas apkarošanas jomā — digitalizācijas nepieciešamības pamatojums.....	23
5.3.	Krāpšanas apkarošanas pārvaldības stiprināšana	23

KOPSAVILKUMS

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 325. panta 5. punktā noteikto pienākumu Komisija sadarbībā ar ES dalībvalstīm katru gadu iesniedz Eiropas Parlamentam (EP) un Padomei ziņojumu par pasākumiem, kas veikti, lai īstenotu minēto pantu (dēvēts par “FIA ziņojumu”). Pamatojoties uz šo ziņojumu, Eiropas Parlaments pieņem ikgadējo rezolūcijas priekšlikumu par ES finanšu interešu aizsardzību un cīņu pret krāpšanu.

2022. gada FIA ziņojumā ir norādīti ES un valstu līmeņa pasākumi, kuru mērķis ir stiprināt Savienības finanšu interešu aizsardzību.

Patlaban pilnā sparā norit valstu atveseļošanas un noturības plānu īstenošana, un Komisija ir veikusi vairākus pasākumus, lai nodrošinātu to īstenošanas pareizu norisi. Konkrētāk, notiek sistēmu revīzijas, kas vērstas uz ES finanšu interešu aizsardzību, labas prakses izcelšanu un novērsamo trūkumu noteikšanu.

Savienības krāpšanas apkarošanas programma tiek īstenota jau otro gadu, un tās satvarā tiek finansētas iniciatīvas visā Eiropas Savienībā, lai pastiprinātu cīņu pret krāpšanu, un tiek atbalstīta IT rīku uzturēšana un izstrāde administratīvās palīdzības nodrošināšanai muitas jomā un ziņošanai par pārkāpumiem.

Finanšu regulas pārstrādātās versijas priekšlikumā uzsvars ir likts uz pārredzamības palielināšanu ES līdzekļu izmantošanas jomā un ar tiem saistītas krāpšanas apkarošanas digitalizācijas uzlabošanu. Krāpšanas apkarošanas digitalizācija ir arī viens no jautājumiem, kas tiek aplūkots, pārskatot rīcības plānu, kurš pievienots 2022. gadā uzsāktajai Komisijas stratēģijai krāpšanas apkarošanai.

Dalībvalstis ir pieņēmušas korigējošus pasākumus pēc Komisijas pārkāpuma procedūru pabeigšanas, ko tā sāka saistībā ar FIA direktīvas nepareizu transponēšanu. Lielāko daļu šo pasākumu plānots pabeigt tuvākajos mēnešos.

24 dalībvalstis ir izstrādājušas stratēģiju ES finanšu interešu aizsardzības pastiprināšanai vai arī notiek attiecīgas stratēģijas galīgās redakcijas izstrāde. Minētās stratēģijas atšķiras pēc to darbības jomas un galvenā virziena, taču izplatītākā pieeja ir pieņemt valsts stratēģiju krāpšanas apkarošanai (VSKA).

Dalībvalstis lielākoties ir arī ņēmušas vērā Komisijas ieteikumus pastiprināt risku analīzi un palielināt digitalizāciju krāpšanas apkarošanas jomā.

Saistībā ar krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu un citu pārkāpumu, kas ietekmē ES finanšu intereses, izmeklēšanu Eiropas Birojam krāpšanas apkarošanai un Eiropas Prokuratūrai ir liela nozīme ES kopējā krāpšanas apkarošanas struktūrā. Salīdzinājumā ar 2021. gadu ir nedaudz palielinājies krāpniecisku vai ar krāpšanu nesaistītu pārkāpumu skaits, par kuriem dalībvalstis ziņojušas muitas un dalītas pārvaldības jomā, bet to finansiālā ietekme ir samazinājusies. Ziņojumā ir uzsvērtas nozīmīgākās apdraudētās jomas, kas saistītas ar muitu, lauksaimniecību un kohēzijas politiku, pamatojoties uz minēto datu analīzi.

Iespējamās krāpšanas atklāšanu un ziņošanu par to, kā arī turpmāko rīcību joprojām var ievērojami uzlabot. Starp dalībvalstīm vēl arvien pastāv ievērojamas atšķirības. Dalībvalstīm ar mazu krāpšanas gadījumu skaitu būtu jāveic ieguldījumi krāpšanas riska analīzē, lai novērtētu, cik lielā mērā neliels atklāto gadījumu skaits ir saistīts ar tiešām zemu krāpšanas līmeni vai arī ar atklāšanas vai ziņošanas sistēmu nepilnībām.

Krāpšanas apkarošanas stratēģiju uzmanības centrā jābūt krāpšanas apkarošanas digitalizācijai. Digitalizācija ir vienlaikus gan resurss, gan apdraudējums, jo arī krāpnieki arvien biežāk noziegumu izdarīšanai lieto un izmanto jaunās tehnoloģijas. Dalībvalstīm savās krāpšanas apkarošanas stratēģijās būtu jāiekļauj krāpšanas apkarošanas digitalizācija. Komisija atkārtoti iesaka dalībvalstīm, kuras vēl nav pieņēmušas VSKA, to noteikti izdarīt.

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

<i>AFCOS</i>	Krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienests
<i>AMIF</i>	Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds
<i>ANM</i>	Atvēršanas un noturības mehānisms
<i>CCEI</i>	Muitas kontroles iekārtu instrumenta programma
<i>CNILL</i>	Cīņa pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu
<i>CRMS</i>	Vienotā muitas riska pārvaldības sistēma
<i>DFS</i>	Daudzgažu finanšu shēma
<i>EAFVP</i>	Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām
<i>EDES</i>	agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēma
<i>EP</i>	Eiropas Parlaments
<i>EPPO</i>	Eiropas Prokuratūra
<i>ES</i>	Eiropas Savienība
<i>ESI fondi</i>	Eiropas strukturālie un investīciju fondi
<i>FIA</i>	Finanšu interešu aizsardzība
<i>FR</i>	Finanšu regula
<i>IKP</i>	Iekšzemes kopprodukts
<i>IMS</i>	Pārkāpumu pārvaldības sistēma
<i>IPA</i>	Pirmspievienošanās palīdzības instruments
<i>JCO</i>	Kopīgās muitas operācijas
<i>KAIS</i>	Krāpšanas apkarošanas informācijas sistēma
<i>KLP</i>	Kopējā lauksaimniecības politika
<i>KSKA</i>	Komisijas stratēģija krāpšanas apkarošanai
<i>LESD</i>	Līgums par Eiropas Savienības darbību
<i>MAA</i>	Savstarpējā administratīvā palīdzība
<i>OLAF</i>	Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai
<i>PVN</i>	Pievienotās vērtības nodoklis
<i>RTD&I</i>	Pētniecība, tehnikas attīstība un inovācija
<i>SII</i>	Saistoša izziņa par izcelsmi
<i>TEN</i>	Eiropas tīkls (<i>Trans-European Network</i>)
<i>TPR</i>	Tradicionālie pašu resursi
<i>UAFP</i>	Savienības Krāpšanas apkarošanas programma
<i>VSKA</i>	Valsts stratēģijas krāpšanas apkarošanai

1. IEVADS

ES 2022. gada budžets ir 170,6 miljardi EUR, kas ir aptuveni 1 % no ES iekšzemes kopprodukta (IKP). 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmas summa ir 1 074,3 miljardi EUR. Papildu resursi tiek saņemti no Eiropas Savienības Atveseļošanas instrumenta, ES ekonomikas atveseļošanas paketes pēc Covid-19, kas nodrošina 750 miljardus EUR, kurus paredzēts iztērēt laikposmā no 2021. līdz 2026. gadam.

Ar šiem līdzekļiem ES finansē savas politikas īstenošanu un popularizē savus mērķus un vērtības.

ES dalībvalstis pārvalda ES izdevumu lielāko daļu un iekasē tradicionālos pašu resursus (TPR), galvenokārt muitas nodevas.

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) [325. pantu](#) Savienība un dalībvalstis apkaro krāpšanu un citu nelikumīgu darbību, kas ietekmē Savienības finanšu intereses¹. Atbilstīgi LESD 325. panta 5. punktam Komisija sadarbībā ar ES dalībvalstīm katru gadu iesniedz Eiropas Parlamentam (EP) un Padomei ziņojumu par pasākumiem, kas veikti, lai šo pantu īstenotu. Šis ziņojums, ko dēvē arī par FIA (ES finanšu interešu aizsardzības) ziņojumu, ir sagatavots, lai izpildītu minēto pienākumu par 2022. gadu. Tam ir pievienoti pieci darba dokumenti².

1. izcēlums. Metodiskā pieeja

Visas piemērojamās definīcijas ir sniegtas [2021. gada FIA ziņojuma](#) 1., 2. un 3. izcēlumā.

2022. gada FIA ziņojumā uzsvars ir likts uz galvenajām iniciatīvām ES un valstu līmenī. Digitālajā versijā ir pieejama papildu informācija, izmantojot hipersaites un iestrādātu papildu saturu.

Ziņojuma 2. iedaļas tēma ir ES līmeņa pasākumi, bet 3. iedaļā aplūkoti valstu līmenī veiktie pasākumi. 4. iedaļā sniegti dati un galvenie analītiskie rezultāti par cīņu pret krāpšanu, korupciju, interešu konfliktiem un citiem pārkāpumiem, kas skar ES budžetu. Ziņojumu noslēdz 5. iedaļa, un tajā ir izklāstīti secinājumi un ieteikumi.

2. PIEVĒRŠANĀS GALVENAJIEM PASĀKUMIEM ES LĪMENĪ

Šis ziņojuma iedaļas temats ir galvenie notikumi saistībā ar svarīgākajām ES līmeņa politikas un likumdošanas iniciatīvām, kuru mērķis ir aizsargāt ES finanšu intereses. To uzskaitījums nav pilnīgs.

---

¹ LESD 310. panta 6. punkts.

² Šim FIA ziņojumam ir pievienoti pieci Komisijas dienestu darba dokumenti:

- a) Ar pašu resursiem, dabas resursiem, kohēzijas politiku, pirmspievienotās palīdzību un tiešajiem izdevumiem saistīto 2022. gadā paziņoto pārkāpumu statistisks novērtējums;
- b) Pasākumi, ko dalībvalstis 2022. gadā pieņemušas, lai aizsargātu ES finanšu intereses;
- c) Pasākumi saistībā ar ieteikumiem, kas sniegti Komisijas ziņojumā par ES finanšu interešu aizsardzību un cīņu pret krāpšanu (2021. g.);
- d) Eiropas Krāpšanas apkarošanas programmas īstenošana 2022. gadā;
- e) Agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēma (EDES) un Finanšu regulas 143. pantā minētā panelkomiteja.

2.1. Finanšu regulas pārskatīšana

Finanšu regulas (FR) pārskatīšanas³ galvenais mērķis ir saskaņot to ar daudzgadu finanšu shēmas (DFS) kopumu, lai visi vispārējie finanšu noteikumi būtu iekļauti vienā noteikumu krājumā, tādējādi sniedzot lielāku tiesisko noteiktību ES iestādēm un līdzekļu saņēmējiem. Attiecībā uz ES finanšu interešu aizsardzību Komisija ar mērķtiecīgiem FR grozījumiem plāno pilnveidot: i) veidu, kā sabiedrībai tiek sniegta informācija par ES budžeta izmantošanu un par ES finansējuma saņēmējiem; un ii) ES budžeta aizsardzību pret pārkāpumiem, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktiem.

Saistībā ar pirmo mērķi priekšlikumā dalībvalstīm un citām struktūrām, kas pilda ES budžeta nosacījumus, saskaņā ar visiem pārvaldības veidiem reizi gadā jāsniedz Komisijai informācija par ES finansējuma saņēmējiem, tostarp norādot unikālus identifikatorus, ja saņēmēji ir juridiskas personas. Šai informācijai Komisija pievienotu par tiešo pārvaldību pieejamo informāciju, un tā būtu atbildīga par informācijas konsolidēšanu, centralizēšanu un publicēšanu datubāzē vienā tīmekļa vietnē, tādējādi veidojot **Eiropas finanšu pārredzamības sistēmas** uzlabotu versiju, kas aptver visus pārvaldības veidus. Saņēmēju tiesības uz privāto dzīvi un to personas dati joprojām būs aizsargāti⁴.

Otrais mērķis tiks īstenots, veicot trīs pasākumus. Pirmkārt, Komisija ierosina noteikt kā **obligātu vienotas integrētas IT sistēmas izmantošanu** datu ieguvei un riska novērtēšanai. Otrkārt, Komisija ierosina arī **paplašināt agrīnas noteikšanas un izslēgšanas sistēmas (EDES) darbības jomu un efektivitāti**⁵, stiprinot to ar mērķtiecīgāku tās izmantošanu gan dalītas pārvaldības, gan tiešas pārvaldības līdzekļiem (piemēram, Atveseļošanas un noturības mehānisma satvarā). Komisija arī ierosina atļaut, lai saistītajām struktūrām un/vai primāri izslēgtas struktūras faktiskajiem īpašniekiem netiktu dota iespēja piedalīties publisko iepirkumu konkursos un galu galā iegūt ES līdzekļus. Atteikums sadarboties izmeklēšanās, pārbaudēs vai revīzijās, ko veic kredītrīkotājs, Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*), Eiropas Prokuratūra (*EPPO*) vai Revīzijas palāta, un naida kurināšana vai kūdīšana uz diskrimināciju tiek pievienota nepielaišanas iemesliem. Treškārt, ierosinātie Finanšu regulas grozījumi, ja likumdevējs tos apstiprinās, **palielinās kontroles un revīziju efektivitāti un kvalitāti, pateicoties digitalizācijai un jaunām tehnoloģijām**, piemēram, mašīnmācībai, robotu procesu automatizācijai un mākslīgajam intelektam. Krāpšanas apkarošanas digitalizācija tiek aplūkota arī Komisijas krāpšanas apkarošanas stratēģijai (KSKA) pievienotā rīcības plāna pārskatīšanā, kas veikta 2023. gadā⁶.

---

³ COM(2022) 223 *final*, 16.5.2022.

⁴ Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Regulu (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgo datu aizsardzības regulu) (OV L 119, 4.5.2016., 1. lpp.) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 23. oktobra Regulu (ES) 2018/1725 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās un par šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 45/2001 un Lēmumu Nr. 1247/2002/EK (OV L 295/39, 21.11.2018.).

⁵ Sīku pārskatu par lēmumiem, ko panelkomiteja pieņēma 2022. gadā, sk. šim ziņojumam pievienotajā dokumentā “*Early Detection and Exclusion System (EDES) — Panel referred to in Article 143 of the Financial Regulation*” (Agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēma (EDES) — Finanšu regulas 143. pantā minētā panelkomiteja).

⁶ Sk. 2.4. iedaļu.

2.2. Valstu atveseļošanas un noturības plānu īstenošana

Atveseļošanas un noturības mehānisms (ANM) palīdz īstenot valstu atveseļošanas un noturības plānos norādītās reformas un ieguldījumus. ANM regulā paredzēts, ka dalībvalstīm jāveic visi atbilstošie pasākumi, lai aizsargātu Savienības finanšu intereses un nodrošinātu, ka līdzekļu izlietojums atbilst piemērojamiem ES un valstu tiesību aktiem. Tāpēc dalībvalstīm ir pienākums izveidot efektīvas un rezultatīvas kontroles sistēmas un nodrošināt atbilstību visiem attiecīgajiem valstu un Eiropas Savienības tiesību aktiem, tostarp noteikumiem par iepirkumiem un valsts atbalstu. Dalībvalstu pienākums ir nodrošināt šo resursu aizsardzību pret krāpšanu, korupciju, interešu konfliktu (kas definēti kā “nopietni pārkāpumi”) un divkāršu finansēšanu⁷.

Komisija ir novērtējusi šīs kontroles sistēmas pirms plānu apstiprināšanas un pēc tam veic sistēmu revīzijas⁸.

Komisijas revīzijas stratēģija paredz šīs sistēmu revīzijas attiecībā uz visām dalībvalstu pārvaldības un kontroles sistēmām. Komisija 2022. gadā veica 16 sistēmu revīzijas, lai aizsargātu ES finanšu intereses⁹.

Šīs sistēmas revīzijas aptver 16 koordinējošās struktūras un 48 īstenošanas struktūras, piemēram, ministrijas vai aģentūras. Līdz 2023. gada beigām visās dalībvalstīs revīzija būs veikta vismaz vienu reizi. Piecas revīzijas notika 2023. gada pirmajā ceturksnī. Struktūras, kurās veic revīzijas, tika izvēlētas, pamatojoties uz risku novērtējumu.

Balstoties uz pašreizējo revīzijas darbu, Komisija ir identificējusi atšķirīgus veidus, kā dažādas īstenošanas un koordinējošās struktūras īsteno iekšējās kontroles sistēmas.

ANM revīziju rezultātā ir noteikti labās prakses paraugi atsevišķās īstenošanas struktūrās, piemēram, risku novērtēšana attiecībā uz personālu paaugstināta riska amatos, procedūras iespējamās krāpšanas un korupcijas atklāšanai, jo īpaši datu ieguves rīku izmantošana, procedūras iespējamu interešu konfliktu atklāšanai un procedūras iespējamās divkāršas finansēšanas pārbaudei pirms lēmuma pieņemšanas par dotācijas piešķiršanu.

Atklātās problēmas galvenokārt ir saistītas ar nepietiekamu koordināciju/uzraudzību no koordinējošo struktūru puses, nepilnīgu krāpšanas apkarošanas stratēģiju, trūkstošiem elementiem krāpšanas risku novērtējumos, nepieciešamību uzlabot *ex ante* kontroles pasākumus, kas vērsti uz interešu konfliktu novēršanu, zemiem dalības rādītājiem apmācībās, kuru mērķis ir veicināt informētību par krāpšanu, un trūkumiem pārkāpumu ziņošanas mehānismā *OLAF* iespējamai izmeklēšanas veikšanai. Komisija sniedz ieteikumus, un dalībvalstis ir piekritušas šo problēmu atrisināšanas īstenošanas termiņiem.

2.3. FIA direktīvas transponēšana — pašreizējā situācija

2017. gada 5. jūlijā tika pieņemta Direktīva (ES) 2017/1371 par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības (FIA direktīva)¹⁰. Direktīvas

⁷ Eiropols, *OLAF*, *EPPO*, *Eurojust* un 21 dalībvalsts 2021. gadā operācijas *SENTINEL* satvarā apvienoja spēkus, lai stātos pretī gaidāmajam krāpšanas vilnim, kas skars atveseļošanas fondus. Sīkāku informāciju sk. [2021. gada FIA ziņojuma 11. ierāmējumā \(28. lpp.\)](#).

⁸ Par plānu novērtēšanu sk. [2021. gada FIA ziņojuma 5.3. iedaļu](#).

⁹ Spānijā, Slovākijā, Igaunijā, Dānijā, Grieķijā, Čehijā, Itālijā, Lietuvā, Maltā, Slovēnijā, Bulgārijā, Kiprā, Somijā, Īrijā, Latvijā un Polijā.

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/1371 (2017. gada 5. jūlijs) par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības (OV L 198, 28.7.2017., 29.–41. lpp).

transponēšanas termiņš beidzās 2019. gada 6. jūlijā. Komisija rīkojās, lai risinātu nenovērstas neatbilstības atsevišķās dalībvalstīs¹¹.

2022. gada beigās¹² pret 18 dalībvalstīm bija sākta pārkāpuma procedūra par direktīvas nepareizu transponēšanu.

Paredzams, ka papildus Čehijai, pret kuru ierosinātā pārkāpuma procedūra tika slēgta 2022. gadā, daudzas no šīm valstīm tuvāko mēnešu laikā pilnā apjomā izpildīs FIA direktīvas prasības.

2.4. Komisijas stratēģijai krāpšanas apkarošanai pievienotā rīcības plāna pārskatīšana

Pašreizējās 2019. gadā pieņemtā KSKA mērķis ir vēl vairāk uzlabot krāpšanas novēršanu, atklāšanu un sodīšanu par to, un stratēģija nodrošina satvaru Komisijas pastāvīgajiem centieniem samazināt ar ES budžetu saistītās krāpšanas apjomu. Stratēģijai ir pievienots rīcības plāns ar 63 Komisijai adresētiem pasākumiem, no kuriem 60 bija pabeigti līdz 2022. gada beigām (vai, ja tie ir ilgstoši, turpinās). Lai nodrošinātu Komisijas krāpšanas apkarošanas centienus ilgtermiņā un risinātu jaunas problēmas, *OLAF* 2022. gadā sāka gatavoties rīcības plāna pārskatīšanai.

2.5. Savienības Krāpšanas apkarošanas programma

Savienības Krāpšanas apkarošanas programma (*UAFP*), kuras budžets laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam ir 181 miljons EUR, sniedz finansiālu atbalstu dalībvalstīm ES finanšu interešu aizsardzības jomā; savstarpējas administratīvās palīdzības un sadarbības muitas un lauksaimniecības jautājumos (krāpšanas apkarošanas informācijas sistēmas komponents) organizēšanai; kā arī Pārkāpumu pārvaldības sistēmas (*IMS*), ar kuras starpniecību dalībvalstis var ziņot par pārkāpumiem, izstrādei un uzturēšanai.

Ar 2022. gada finansēšanas lēmumu 15,4 miljoni EUR tika piešķirti programmas "*Hercule*" komponentam, 9 miljoni EUR — *KAIS* komponentam un aptuveni 1 miljons EUR — *IMS* komponentam. Pieejamie līdzekļi ar dažādu pieejamo finansēšanas instrumentu starpniecību 2022. gadā tika sekmīgi izmantoti:

- tika publicēti un novērtēti 2 uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus, un tika piešķirtas 38 dotācijas dalībvalstu iestādēm, universitātēm un pētniecības struktūrām;
- ar programmas līdzekļiem tika finansētas arī dažādas darbības, ko varēja izmantot dalībvalstu iestādes, piemēram, specializēta apmācība kriminālistikas jomā un specializēta analītiķu apmācība, kā arī piekļuve komerciālām datubāzēm;
- ir noslēgtas administratīvas vienošanās ar Kopīgo pētniecības centru, kas paredz specializētu analītisko atbalstu tādu jaunu metožu izpētei, ar kurām atklāt iespējamu krāpšanu muitas jomā, un vajadzības gadījumā attiecīgu IT rīku izstrādi dalībvalstu iestādēm (piemēram, automatizētu uzraudzības rīku, konteineru kustības analītiku un tabakas analīzes).

---

¹¹ Sk. [2021. gada FIA ziņojuma 5.1. iedaļu](#).

¹² Līdz 2023. gada 10. jūnijam Komisija bija sākusi pārkāpuma procedūru par direktīvas nepareizu transponēšanu pret 20 dalībvalstīm. Divos gadījumos no 20 procedūra bija sākta 2023. gadā (Bulgārija un Polija), vienā gadījumā tā bija slēgta (Čehija) un vēl vienā gadījumā (Somija) Komisija nolēma nosūtīt argumentētu atzinumu. Saistībā ar atlikušajām 16 pārkāpuma procedūrām (Beļģija, Kipra, Igaunija, Grieķija, Spānija, Horvātija, Ungārija, Luksemburga, Latvija, Malta, Nīderlande, Portugāle, Rumānija, Zviedrija, Slovēnija un Slovākija) Komisija šobrīd novērtē no dalībvalstīm saņemtās atbildes uz oficiālām paziņojuma vēstulēm.

2.6. ES programmas muitas un nodokļu jomā

2.6.1. Programma *Fiscalis*

Programmas *Fiscalis* mērķis ir atbalstīt nodokļu iestādes, lai uzlabotu iekšējā tirgus darbību, veicinātu konkurētspēju, apkarotu krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanu, kā arī uzlabotu nodokļu iekasēšanu, tādējādi palīdzot aizsargāt dalībvalstu un nodokļu maksātāju finanšu intereses. Programma atbalsta attiecīgās iestādes, lai īstenotu ES tiesību aktus nodokļu jomā, nodrošinot informācijas apmaiņu, atbalstot administratīvo sadarbību un palīdzot samazināt nodokļu iestāžu administratīvo slogu un vajadzības gadījumā atbilstības nodrošināšanas izmaksas nodokļu maksātājiem.

2022. gadā programmas *Fiscalis* darbības nodokļu jomā, tostarp attiecībā uz digitālo pārkārtošanos, turpinājās. Piemēram, programma finansēja automātiskas informācijas apmaiņas atbalsta darbības, sniedzot iespēju nodokļu iestādēm stiprināt spēju risināt problēmas saistībā ar krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un agresīvu nodokļu plānošanu.

2.6.2. Muitas programma

ES Muitas programma atbalsta centrālu muitas IT sistēmu izstrādi un izmantošanu Eiropas Savienībā. Programmas mērķis ir aizsargāt ES un tās dalībvalstu finanšu un ekonomiskās intereses.

2022. gadā Muitas programmas darbības turpinājās saskaņā ar Savienības politikas prioritātēm, jo īpaši attiecībā uz digitālo un zaļo pārkārtošanos, kā arī nolūkā atbalstīt muitas savienības netraucētu darbību. Konkrētāk, IT sistēmu jomā 2022. gadā darbu sāka Muitas risku pārvaldības sistēma 2 (*CRMS*), kas nodrošina ar riskiem saistītas informācijas apmaiņu starp dalībvalstu muitas pārvaldēm reāllaikā, tādējādi ievērojami uzlabojot apmaiņu ar risku informāciju un saziņu starp dalībvalstu speciālistiem, kuri nodarbojas ar riskiem un risku pārvaldību.

2.6.3. Muitas kontroles iekārtu instrumentu programma

Muitas kontroles iekārtu instrumentu programma (*CCEI*) sniedz atbalstu, lai iegādātos, uzturētu un modernizētu muitas kontroles iekārtas, kas paredzētas neintruzīvai pārbaudei, paslēptu priekšmetu atklāšanai cilvēka ķermenī vai ap to, radiācijas noteikšanai, nuklīdu identificēšanai, paraugu analīzei laboratorijās, paraugu ņemšanai un analīzei uz vietas, kā arī manuālus meklēšanas rīkus un citu veidu novatoriskas neintruzīvas meklēšanas tehnoloģiju iekārtas.

2022. gadā pirmās *CCEI* daudzgadu darba programmas satvarā tika piešķirtas ES finansējuma dotācijas 273,5 miljonu EUR apmērā kā līdzfinansējums modernāko muitas kontroles iekārtu iegādei, uzturēšanai un modernizēšanai robežšķērsosšanas punktos un muitas laboratorijās visā Savienībā.

2.7. Eiropas Parlamenta rezolūcija par 2021. gada FIA ziņojumu

Eiropas Parlaments 2023. gada 19. janvārī pieņēma rezolūciju par ES finanšu interešu aizsardzību 2021. gadam¹³.

Šajā rezolūcijā ir atzinīgi novērtēti Komisijas centieni ES finanšu interešu aizsardzības jomā un ieteikts turpināt darbības virknē jomu, kas saistītas ar cīņu pret krāpšanu. Rezolūcijā norādīts, ka

¹³ Procedūras dokuments [2022/2152\(INI\)](#).

Parlamentam būtu jāuzņemas nozīmīga loma ANM pārvaldībā un aicināts uzlabot digitalizāciju, datu sistēmu sadarbību un uzraudzības un ziņošanas saskaņotību Eiropas Savienībā. Parlaments uzsver lielākos draudus ES budžetam, piemēram, pārrobežu organizēto noziedzību un korupciju. Tas arī ir lūdzis Komisiju iesniegt priekšlikumu par starpinstītūciju ētikas struktūras izveidi, stiprināt tās iekšējās kontroles mehānismus un ieviest nogaidīšanas periodu, lai novērstu virpuļdurvju efektu. Parlaments uzsver *OLAF*, *EPPO*, *Eurojust* un Eiropola lomu krāpšanas un korupcijas apkarošanā un atkārtoti aicina nodrošināt šīm iestādēm pienācīgus resursus. Parlaments lūdz Komisiju spert nepieciešamos soļus, lai nodrošinātu FIA direktīvas, Direktīvas (ES) 2018/843 (“5. nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīva”)¹⁴ un Direktīvas (ES) 2019/1937 (“Trauksmes cēlēju direktīvas”)¹⁵ efektīvu transponēšanu. Parlaments uzsver, ka vajadzētu labāk kontrolēt līdzekļus, kas tiek tērēti trešās valstīs.

1. ierāmējums. Komisijas atbilde uz EP rezolūciju

Komisija jau ir veikusi darbības vairākās rezolūcijā minētajās jomās. Finanšu regulas pārskatīšanas priekšlikuma¹⁶ nolūks ir uzlabot ES finanšu interešu aizsardzību, tostarp īstenojot krāpšanas apkarošanas digitalizāciju. Kā paziņojusi priekšsēdētāja fon der Leiena¹⁷, Komisija nesēn iesniedza visaptverošu korupcijas novēršanas tiesību aktu kopumu¹⁸, kura mērķis ir novērst korupciju un veidot godprātības kultūru, saskaņot kriminālnoziedzumu definīcijas, palielināt kriminālsodus un nodrošināt korupcijas efektīvu izmeklēšanu un saukšanu pie atbildības par to (tostarp saistībā ar ES finanšu interešu aizsardzību). Komisija iesniedza priekšlikumu¹⁹ par kopīgu vienošanos izveidot starpiestāžu ētikas struktūru. *EPPO* ir saņēmusi papildu personālu, lai tiktu galā ar pieaugušo darba apjomu. *OLAF* 2023. gadā sagatavos Krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienestu (*AFCOS*) situācijas apskatu, lai novērtētu, kādas turpmākas darbības un vai vispār kādas darbības ir nepieciešamas to stiprināšanai²⁰.

2.8. Citas iniciatīvas

2.8.1. Krāpšanas apkarošanas klauzulas starptautiskos nolīgumos

Atbilstošas krāpšanas apkarošanas klauzulas starptautiskos nolīgumos, ko ES noslēdz ar saviem tirdzniecības partneriem, ir būtisks ieguldījums ES finanšu interešu aizsardzībā. Komisija 2022. gadā panāca savstarpējās administratīvās palīdzības (SAP) noteikumu un efektīvu krāpšanas apkarošanas pasākumu iekļaušanu četros starptautiskos nolīgumos²¹.

¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/843 (2018. gada 30. maijs), ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvas 2009/138/EK un 2013/36/ES (OV L 156, 19.6.2018., 43.–74. lpp.).

¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1937 (2019. gada 23. oktobris) par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību aktu pārkāpumiem (OV L 305, 26.11.2019., 17. lpp.).

¹⁶ Skatīt 2.1. iedaļu.

¹⁷ Runa par stāvokli Savienībā, 2022. gada 14. septembris.

¹⁸ 2023. gada 3. maijs.

¹⁹ COM(2023) 311 *final*, 2023. gada 8. jūnijs.

²⁰ Sīkāka informācija ir pieejama Komisijas oficiālajā atbildē Eiropas Parlamentam.

²¹ Nolīgumi ar Austrāliju, Indonēziju, Indiju un Apvienoto Karalisti attiecībā uz Gibraltāru.

2.8.2. Otrais rīcības plāns par cīņu pret tabakas izstrādājumu nelikumīgu tirdzniecību

Komisija un OLAF 2022. gadā pabeidza Otrajā rīcības plānā par cīņu pret tabakas izstrādājumu nelikumīgu tirdzniecību (2018.–2022. gads) iekļauto 49 pasākumu īstenošanu.

2.8.3. Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršana

Pret ES budžetu vērsta krāpšana var būt arī predikatīvs nodarījums, kam var sekot citi noziegumi. Tādējādi, pat ja ES tiesiskais regulējums par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanu²² nav tieši saistīts ar ES budžeta aizsardzību, tas šajā kontekstā var kļūt būtiski svarīgs. Komisija turpina pastiprināt NILLN politikas satvara īstenošanu un tiecas izveidot labu sadarbību un informācijas apmaiņu ar topošo NILLN iestādi.

3. DALĪBVALSTU PASĀKUMI ES FINANŠU INTEREŠU AIZSARDZĪBAI

3.1. Valstu stratēģijas krāpšanas apkarošanai

Komisija ir ilgstoši mudinājusi dalībvalstis pieņemt valsts stratēģijas krāpšanas apkarošanai (VSKA), un 2022. gadā tikai trīs dalībvalstis ir norādījušas, ka tām nav stratēģijas ES finanšu interešu aizsardzībai. Pārējo 24 dalībvalstu pieejas ir ļoti atšķirīgas²³.

Piecpadsmit dalībvalstis ir pieņēmušas VSKA. Piecas ir ziņojušas, ka patlaban norit stratēģijas izstrāde vai tās pieņemšanas process tuvojas noslēgumam, bet vēl četras dalībvalstis ir norādījušas, ka tām ir izstrādāta alternatīva stratēģija²⁴.

1. attēls. Dalībvalstu krāpšanas apkarošanas stratēģiju veidu un aptverto jomu pārskats

Veids	Dalībvalsts																											
	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	GR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	
VSKA																												
Reģionālā KAS																												
Valsts nozares																												
Reģionālā nozares																												
Korupcijas apkarošanas																												
Cita																												
Joma																												
Kohēzija																												
Lauksaimniecība																												
Zivsaimniecība																												
Muita																												
PVN																												
ANM																												
Cita																												

²² https://finance.ec.europa.eu/financial-crime/eu-context-anti-money-laundering-and-counter-funding-terrorism_en. Šā ziņojuma sagatavošanas brīdī visas dalībvalstis ir paziņojušas, ka ir pilnīgi transponējušas piekto direktīvu (ES Direktīvu 2018/843) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai.

²³ Informācija tika apkopota, izmantojot īpašu anketu. Sk. šim ziņojumam pievienoto dokumentu “Measures adopted by the Member States to implement Article 325 TFEU” (Dalībvalstu pieņemtie LESD 325. panta īstenošanas pasākumi).

²⁴ Vācijas pieeja, kas balstās uz reģionālām un nozaru stratēģijām, attiecas uz kohēziju, ANM un citām jomām. Kiprai un Zviedrijai ir korupcijas apkarošanas stratēģijas, kas aptver arī ES finanšu intereses, bet Slovēnija ir izstrādājusi īpašu ANM stratēģiju.

JĀ, VSKA		JĀ
JĀ, cita KAS		NĒ
NĒ, bet tiek izstrādāta		
NĒ, nav plāna		

Deviņas no 15 VSKA ir visaptverošas un pilnīgi aptver ES finanšu intereses. Pārējās valstu stratēģijās izmantotas atšķirīgas pieejas, un tās attiecas uz konkrētu nozari vai vairākām nozarēm vienlaicīgi, piemēram, izdevumiem (dalīta pārvaldība un ANM), muitu vai PVN.

Visas piecas dalībvalstis, kurās VSKA pieņemšanas process vēl turpinājās, norādīja, ka to stratēģijas būs visaptverošas.

3.2. Valstu līmenī pieņemtie krāpšanas apkarošanas pasākumi

Dalībvalstis 2022. gadā ziņoja par 72 pasākumiem ES finanšu interešu aizsardzībai. No 72 pieņemtajiem pasākumiem 52 bija atsevišķi pasākumi, bet 20 bija visaptveroši pasākumu kopumi²⁵.

Pasākumi galvenokārt bija saistīti ar konkrētu nozari un jo īpaši risināja dalītas pārvaldības izdevumu (lauksaimniecības, zivsaimniecības un kohēzijas politikas) un ANM jautājumus. To mērķis lielākoties bija novērst un atklāt krāpšanu un citus pārkāpumus, kas ietekmē ES finanšu intereses. Tie bieži vien bija saistīti ar Direktīvas (ES) 2019/1937 par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību aktu pārkāpumiem (Trauksmes cēlēju direktīva) transponēšanu, ANM un sadarbību ar *EPPO*.

2. attēls. 2022. gadā dalībvalstu paziņoto pasākumu kopsavilkums

Dalībvalsts	Noteiktie pasākumi
Austrija	Austrija turpināja atjaunināt savus administratīvos krāpšanas apkarošanas pasākumus, īpašu uzmanību pievēršot krāpšanas novēršanai un atklāšanai attiecībā uz Eiropas kohēzijas politikas un lauksaimniecības līdzekļiem.
Beļģija	Īstenoja trīs krāpšanas apkarošanas pasākumus. Nozares regulatīvais pasākums bija vērsts uz krāpšanas atklāšanu, izmeklēšanu un saukšanu pie atbildības par to, bet paziņotais tiesību aktu kopums aptvēra dažādas nozares, veicinot krāpšanas novēršanu un atklāšanu. Vienīgais Beļģijas paziņotais nelegislatīvais pasākums bija ANM līdzekļu pārvaldības Valonijā organizatorisks atjauninājums, kas nostiprina pret tiem vērsta krāpšanas izmeklēšanu un saukšanu pie atbildības par to.
Bulgārija	Rīcība krāpšanas apkarošanas jomā lielākoties bija leģislatīva un attiecās uz visu krāpšanas apkarošanas ciklu. Tika pieņemti divi leģislatīvi atjauninājumi — pirmais no tiem attiecas uz lauksaimniecības, zivsaimniecības, kohēzijas, EAFVP un <i>AMIF</i> līdzekļiem, bet otrs ir visaptverošs. Trešo leģislatīvo pasākumu bija plānots veikt vienlaikus ar administratīvām izmaiņām, kuru mērķis ir nodrošināt ES ANM līdzekļu visaptverošu aizsardzību.
Horvātija	Divi visaptveroši pasākumi. Viens no tiem bija leģislatīvs, un tā mērķis bija

²⁵ Dalībvalstis paziņoja par pieņemtajiem FIA pasākumiem, aizpildot īpašu anketu. Uz vienu aktu balstītus pasākumus dēvē par “atsevišķiem pasākumiem”, lai atšķirtu tos no pasākumiem, kurus īsteno, pamatojoties uz dažādu aktu (juridisku vai administratīvu) vai politikas iniciatīvu kopumu. Šajā iedaļā apkopoto pasākumu pilnīgu pārskatu un sīku aprakstu skatiet šim ziņojumam pievienotajā dokumentā “*Measures adopted by the Member States to protect the EU’s financial interests in 2022*” (Dalībvalstu pieņemtie ES finanšu interešu aizsardzības pasākumi 2022. gadā).

	nodrošināt noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, bet otrs — operacionāls un ar mērķi uzlabot sadarbību ar <i>EPPO</i> . Kā arī tika īstenotas operacionālas pārmaiņas kohēzijas līdzekļu pārvaldībā, izmantojot <i>Arachne</i> . Kopā tie visi aptver visu krāpšanas apkarošanas ciklu.
Kipra	Pirmā leģislatīvā pasākuma mērķis bija labāk aizsargāt trauksmes cēlējus, transponēt Trauksmes cēļju direktīvu valsts tiesībās, tādējādi pastiprinot krāpšanas novēršanu, atklāšanu, izmeklēšanu un saukšanu pie atbildības par to. Otrs leģislatīvais pasākums bija vērsts uz godprātības un pārredzamības veicināšanu publiskajos lēmumu pieņemšanas procesos, un tas aptvēra visus krāpšanas apkarošanas cikla posmus. Uz ANM un dažādām ieinteresētajām personām attiecas Kipras pieņemtā pakete, kuras nolūks ir novērst krāpšanu.
Čehija	Trīs operacionāli nozares pasākumi, kas attiecas uz visiem posmiem, izņemot krāpšanas atklāšanu. Ar pirmo pasākumu tika nodrošināta ES sankciju pret Krievijas Federāciju izpilde praksē, uzlabojot koordināciju, sadarbību un informācijas plūsmas starp Čehijas iestādēm. Otrs savienoja faktisko īpašnieku reģistru ar informācijas sistēmām, ko izmanto zivsaimniecības un kohēzijas līdzekļu pārvaldībai, un trešais papildināja visus Daudzgaļu finanšu shēmas (DFS) 2021.–2027. gadam metodiskos dokumentus.
Dānija	Pirmā pasākuma mērķis bija pilnveidot ar kohēzijas politikas līdzekļiem saistītas krāpšanas novēršanu un atklāšanu, uzlabojot Dānijas Uzņēmējdarbības pārvaldes izmantotos datus. Otrais pasākums pastiprināja minētos mērķus, nodrošinot atalgojuma noteikumu pareizu piemērošanu. Trešā pasākuma mērķis bija palielināt valsts lauksaimniecības aģentūras krāpšanas apkarošanas un izvairīšanās novēršanas spēju.
Igaunija	Rīcība krāpšanas apkarošanas jomā bija vērsta uz krāpšanas novēršanu un atklāšanu. Attiecībā uz ienākumiem Igaunija izstrādāja IT rīku, kas salīdzina deklarētās un rīkā norādītās cenas. Otrais pasākums automātiski sasaistīja publiskā iepirkuma procedūras ar samaksātajiem rēķiniem, tādējādi pastiprinot kontroli. Trešā pasākuma satvarā Igaunija atjaunināja savu krāpšanas apkarošanas mācību pasākumu katalogu.
Somija	Divi pasākumi, abi vērsti galvenokārt uz krāpšanas novēršanas pastiprināšanu visaptverošā veidā un saistībā ar ANM līdzekļiem. Pirmais pasākums ietvēra vadlīnijas korupcijas novēršanai centrālajā valsts pārvaldē, kas administrē un uzrauga ES līdzekļu pārvaldību. Otrais pasākums attiecās uz mācību sesijām par krāpšanas novēršanu attiecībā uz ANM.
Francija	Trīs pasākumi, kas attiecas uz krāpšanas atklāšanu. Ar pirmo pasākumu Francijas tiesību akti tika saskaņoti ar ES tiesību aktiem par trauksmes cēļiem un to aizsardzību visās jomās. Otrā darbība, kas arī bija visaptveroša, attiecās uz mācību saskaņošanu un īpašiem mācību kursiem sadarbībā ar <i>EPPO</i> . Trešais pasākums bija īpaši vērsts uz ANM, un ar to izveidoja darba grupu, kas uzrauga un prognozē krāpšanas riskus.
Vācija	Trīs pasākumi — to uzmanības centrā galvenokārt bija ar ES līdzekļiem, tostarp lauksaimniecības, zivsaimniecības un kohēzijas līdzekļiem, saistītas krāpšanas novēršana, taču tie aptvēra arī trīs pārējos krāpšanas apkarošanas cikla posmus. Pasākumi ietvēra gan jaunu stratēģijas dokumentu, gan stratēģijas atjauninājumu, gan arī atjauninātu pašnovērtējuma rīku.
Grieķija	Trīs leģislatīvi pasākumi, kas pamatā skāra krāpšanas apkarošanas cikla agrīnos posmus. Pirmais pasākums bija visaptverošs, bet pārējie divi koncentrējās uz ANM, lauksaimniecības un zivsaimniecību līdzekļiem. Īstenojot visaptverošo pasākumu, Grieķijas tiesību aktos tika transponēta Trauksmes cēļju direktīva. Ar otro pasākumu Grieķijas ANM koordinācijas aģentūras paspārnē tika izveidota atsevišķa krāpšanas novēršanas, atklāšanas, līdzekļu atgūšanas un sankciju struktūrvienība.

	Īstenojot trešo pasākumu, tika izpildīts ES ieteikums atdalīt administratīvās pārbaudes no pārbaudēm uz vietas, kas tiek veiktas lauksaimniecības un zivsaimniecības līdzekļu pārvaldības satvarā.
Ungārija	Trīs pasākumi, kas galvenokārt vērsti uz krāpšanas novēršanu un atklāšanu. Ar pirmo tiek īstenots Komisijas paziņojums, ko tā iesniedza Ungārijai nosacījumu mehānisma satvarā, kurš ir saistīts ar valsts publiskā iepirkuma sistēmu, jauniem tiesību aktiem un operacionālu atjauninājumu. Otrais pasākums pastiprināja sadarbību starp Ungāriju un <i>OLAF</i> izmeklēšanas jomā. Trešais bija vērsts uz vairākiem fondiem un paredzēja jaunus leģislatīvus, organizatoriskos un operacionālos posmus, lai liktu pamatus divām struktūrām, kas kontrolēs ES līdzekļus.
Īrija	Divi organizatoriskie pasākumi veicināja padziļinātu rīcību krāpšanas apkarošanas jomā visos lauksaimniecības un zivsaimniecības līdzekļu pārvaldības cikla posmos. Pirmais pasākums uzlaboja krāpšanas reģistru, turpretī ar otru tika izveidots IT risinājums interešu konfliktu deklarēšanai.
Itālija	Trīs pasākumi bija vērsti uz ienākumiem un aptvēra visus krāpšanas apkarošanas cikla posmus. Pirmā pasākuma mērķis ir novērst nodokļu nemaksāšanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, kas saistīta ar Ķīnas preču, kas netiek deklarētas pilnā apjomā, ieviešanu ES teritorijā. Otrais attiecās uz plānu, kas vērsts uz muitas un PVN krāpšanas novēršanu. Trešais saskaņoja Itālijas tiesību aktus ar ES tiesību aktiem par aktīvu konfiskāciju.
Latvija	Trīs pasākumu nolūks bija uzlabot krāpšanas atklāšanu visaptverošā veidā un sasaistē ar krāpšanu nodokļu jomā. Pirmais pasākums ir saistīts ar IT rīku, ko izmanto brīdinājuma zīmju meklēšanai ienākumu un izdevumu kontroles un pārbaudes pasākumos. Otrais pasākums attiecās uz visā valstī pieejamu e-mācību kursu par ES finanšu interešu aizsardzību, un trešais bija saistīts ar ienākumu un kontroles jomas darbinieku spēju veidošanas mācībām.
Lietuva	Nav informācijas.
Luksemburga	Divi pasākumi attiecas uz visiem krāpšanas apkarošanas cikla posmiem. Pirmais nodrošināja Luksemburgas tiesību aktu par savstarpējo palīdzību un cīņu pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu atbilstību starptautiskajiem standartiem, bet otrs bija saistīts ar satvaru, kas ir pamatā valsts ANM.
Malta	Viens visaptverošs pasākums, kas attiecās uz krāpšanas novēršanu un atklāšanu — valsts pirmais Krāpšanas un korupcijas risku novērtējums.
Nīderlande	Pirmais pasākums ir visaptverošs un nodrošina turpmāko tiesību aktu izpildāmību un pārbaudāmību pirms to stāšanās spēkā. Otrais pasākums uzlaboja Nīderlandes ziņošanu par tradicionāliem pašu resursiem. Trešais pasākums bija atjaunināts krāpšanas riska novērtējuma satvars zivsaimniecības fondiem.
Polija	Trīs pasākumi bija vērsti uz krāpšanas novēršanu un atklāšanu nodokļu ienākumos, kohēzijas un lauksaimniecības fondos. Ar pirmo tiek izveidota valsts e-rēķinu izrakstīšanas sistēma. Ar otro pasākumu tika izveidots IT rīks, ko izmanto ES projektu kontrolei. Ar trešo pasākumu tika noteikta prakse Lauksaimniecības un lauku attīstības ministrijas darbinieku interešu konfliktu novēršanai.
Portugāle	Trīs operacionālas krāpšanas novēršanas paketes attiecās uz muitas, nodokļiem, virkni fondu un lauksaimniecības un zivsaimniecības fondiem. Ar pirmo paketi tika atjaunināts krāpšanas apkarošanas stratēģiskais plāns nodokļu un muitas nodevu jomā. Ar otro tika atjaunināts KAVS, un ar trešo — lauksaimniecības un zivsaimniecības finansēšanas <i>ex-ante</i> kvalitātes kontroles stratēģija.
Rumānija	Trīs leģislatīvi pasākumi skāra visus krāpšanas apkarošanas cikla posmus, bet jo

	īpaši krāpšanas novēršanu un atklāšanu visaptverošā veidā attiecībā uz ANM un dažādiem fondiem. Pirmā darbība bija visaptveroša un attiecās uz Trauksmes cēlēju direktīvas transponēšanu valsts tiesību aktos. ANM darbība reglamentēja līdzekļu izlietojumu, un to pašu attiecībā uz vairākiem ES fondiem reglamentēja arī trešais pasākums.
Slovākija	Trīs pasākumi, kas attiecas uz visiem krāpšanas apkarošanas cikla posmiem. Ar pirmo pasākumu tika grozīti noteikumi, kas reglamentē zivsaimniecības, kohēzijas, kā arī migrācijas un patvēruma līdzekļu sadali. Otrais pasākums bija vienošanās par sadarbību, ar ko tika noteikts attiecīgo iestāžu turpmākais ieguldījums finansējuma efektīvākas revīzijas nodrošināšanā, un ar trešo pasākumu tika atjaunināts ANM līdzekļu sadalījums.
Slovēnija	Pirmais pasākums bija vērsts uz krāpšanu nodokļu un muitas jomā un uz to, lai īpaši stiprinātu krāpšanas novēršanu un atklāšanu. Otrais pasākums grozīja ar zivsaimniecības finansējumu saistītās kontroles un uzraudzības procedūras. Ar trešo tika izveidota rokasgrāmata ANM īstenošanai, ko veic tā koordinējošā struktūra.
Spānija	Ar pirmo pasākumu tiek izveidoti jauni noteikumi par finanšu un citu ar krāpšanu saistītu informāciju. Otrais ietvēra vienošanos par informācijas apmaiņu starp dažādām attiecīgām iestādēm. Ar trešo pasākumu, kas attiecas tieši uz ANM, tika paredzēti sistemātiskas interešu konflikta risku analīzes noteikumi.
Zviedrija	Trīs visaptveroši pasākumi aptvēra visus krāpšanas apkarošanas cikla posmus. Pirmais pasākums ir saistīts ar Zviedrijas pievienošanās <i>EPPO</i> sagatavošanu. Otrais bija saistīts ar tās struktūras darbībām, kura nodarbojas tikai ar ES finanšu interešu aizsardzību. Trešais pasākums bija vērsts uz to, lai samazinātu subsīdiju ļaunprātīgu izmantošanu un krāpšanu PVN jomā un nodokļu nemaksāšanas gadījumu skaitu.

3.3. Komisijas 2021. gada ieteikumu dalībvalstīm īstenošana

Savā 2021. gada FIA ziņojumā Komisija dalībvalstīm sniedza četrus ieteikumus, kas attiecās uz: a) FIA direktīvas pareizu transponēšanu; b) dalību *EPPO*; c) krāpšanas apkarošanas digitalizāciju; un d) krāpšanas riska analīzes pastiprināšanu²⁶.

Stāvoklis saistībā ar FIA direktīvu ir aprakstīts [2.3. iedaļā](#).

Attiecībā uz dalību *EPPO* Zviedrija norādīja, ka 2022. gadā noritēja turpmāki tiesību aktu sagatavošanas darbi saistībā ar dalību *EPPO* nākotnē.

Saistībā ar krāpšanas apkarošanas digitalizāciju *Arachne* bija visplašāk izmantotā IT sistēma (to lieto 21 dalībvalsts) Eiropas strukturālo un investīciju fondu (ESIF) un ANM atbalstam. Daudzas dalībvalstis izmantoja pašas savus īpašus krāpšanas apkarošanas IT rīkus, bieži savienojumā ar ES rīkiem, lai gan šie rīki reti bija savietojami.

Saskaņā ar Komisijas ieteikumu lielākā daļa dalībvalstu integrēja šos IT rīkus savā krāpšanas apkarošanas darbībā, lai bagātinātu datus un padarītu precīzākas brīdinājuma zīmes, riska rādītājus un rezultātus.

3. attēls. Dalībvalstu izmantotie IT rīki

²⁶ Pilnīgu pārskatu par šajā iedaļā apkopotajiem turpmākajiem pasākumiem, kā arī to detalizētu aprakstu sk. šim ziņojumam pievienotajā dokumentā “*Implementation of the 2021 recommendations by the Member States*” (2021. gada ieteikumu īstenošana dalībvalstīs).

IT sistēma	Dalībvalsts																										
	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	GR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK
ES																											
Dalībvalsts																											

JĀ, ES līmeņa	
JĀ, dalībv. līmeņa	
NĒ	

Kopumā dalībvalstu vērtējumā digitalizācija palielināja krāpšanas novēršanas un atklāšanas efektivitāti un vienkāršoja administratīvās procedūras. Tādas valstis kā Somija, kas izmantoja savus, nevis ES rīkus, ziņoja, ka potenciālais slogs, ko radītu valsts datu aizsardzības tiesību aktu pielāgošana, piemēram, *Arachne* izmantošanai, attur no tās.

Attiecībā uz risku analīzes pastiprināšanu 14 dalībvalstis uzskatīja, ka tās ir pilnīgi īstenojušas šo ieteikumu, atkārtoti uzsvēra savu proaktīvo pieeju krāpšanas apkarošanai attiecībā uz ES budžetu un iesniedza nesenās iniciatīvas. Attiecībā uz ieņēmumiem dalībvalstis uzsvēra lēmumu par finanšu risku kritērijiem²⁷, kas atbalsta valstu un ES līmeņa IT rīkus, piemēram, *CRMS* un *KAIS*, kuri palīdz nodokļu un muitas iestādēm iegūt un analizēt datus no daudziem avotiem, kā arī veikt datu apmaiņu starp dalībvalstīm un ar ES iestādēm. Izdevumu jomā dalībvalstis vērsa uzmanību uz atsevišķām kontekstam atbilstošām krāpšanas riska pārvaldības sistēmām, ko izstrādājušas ES fondu pārvaldes iestādes, kā arī augstākā līmeņa koordināciju²⁸, tādu IT rīku kā *Arachne* izmantošanu un speciālām mācībām.

Dalībvalstis, kuras norādīja, ka veikušas īstenošanu daļēji (12), ziņoja par līdzīgiem pasākumiem, taču vai nu ieņēmumu vai izdevumu jomā.

4. CĪŅA PRET PĀRKĀPUMIEM, KRĀPŠANU, KORUPCIJU UN INTEREŠU KONFLIKTIEM, KAS NODARA KAITĒJUMU ES BUDŽETAM

4.1. Vispārīgs pārskats

No operacionālā skatpunkta ES finanšu interešu aizsardzība pret krāpšanu, pārkāpumiem un citām nelikumīgām darbībām ir uzticēta valstu iestādēm, *OLAF* un *EPPO*.

Šī iedaļa ietver datus par atklātajiem pārkāpumiem un krāpšanas gadījumiem, par ko ziņojušas dalībvalstis, izņemot tos, kas saistīti ar tiešajiem izdevumiem²⁹. Tajā ir sniegta informācija arī par *OLAF* un *EPPO* izmeklēšanu³⁰.

Kopumā 2022. gadā ziņots par 12 455 pārkāpumiem, kuros iesaistīti 1,77 miljardi EUR. Paziņoto pārkāpumu skaits ir nedaudz palielinājies salīdzinājumā ar 2021. gadu (+7 %), bet ir samazinājies tajos iesaistīto summu apmērs (-13 %).

2022. gadā paziņoto krāpniecisko pārkāpumu skaits bija 1139 (+2 % salīdzinājumā ar 2021. gadu), un tas pēdējo piecu gadu laikā nav būtiski mainījies. Ar šiem gadījumiem saistīto finanšu līdzekļu apjoms ir svārstījies vairāk, tas skaidrojams ar atsevišķiem gadījumiem, kuros iesaistītas lielas summas, un 2022. gadā tas samazinājās līdz 300 miljoniem EUR (-62 %

²⁷ C(2018)3293 final.

²⁸ Bulgārija, Kipra, Malta un Slovākija.

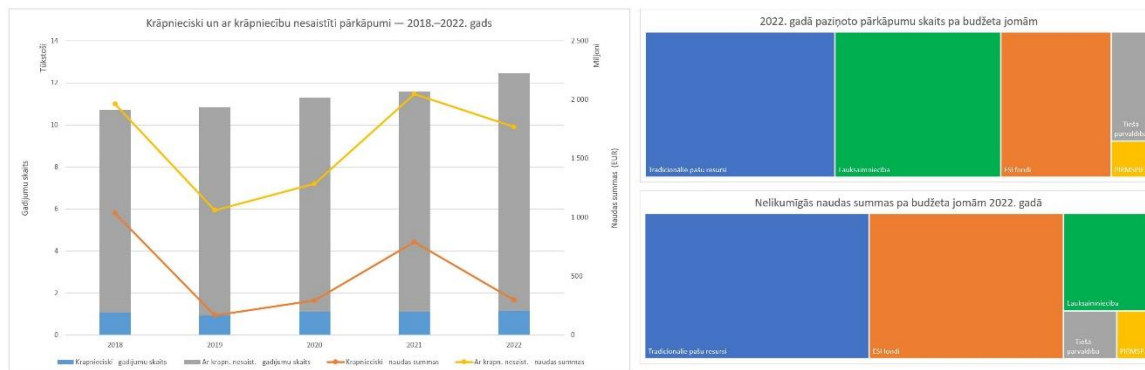
²⁹ Minētie dati ir iegūti no Komisijas uzskaites sistēmas *ABAC*.

³⁰ Sk. attiecīgi 4.1.1. un 4.1.2. iedaļu, kurās ietvertā informācija ir iegūta no pašu ziņojumiem. *OLAF* ziņojums par 2022. gadu ir pieejams [šeit](#). *EPPO* gada pārskats par 2022. gadu ir pieejams [šeit](#).

salīdzinājumā ar 2021. gadu)³¹. Ar krāpšanu nesaistītu pārkāpumu skaits un finansiālā ietekme 2022. gadā sasniedza augstāko rādītāju, un piecu gadu laikā tā pastāvīgi palielinājās, sasniedzot 11 316 pārkāpumu (+8 % salīdzinājumā ar 2021. gadu), kuros iesaistīti 1,47 miljardi EUR (+17 %).

4. attēls. Paziņotie pārkāpumi un ar tiem saistītās naudas summas — 2018.–2022. gads; pārkāpumi un ar tiem saistītās naudas summas sadalījumā pa budžeta jomām — 2022. gads

4.1.1. OLAF izmeklēšana

OLAF 2022. gadā pabeidza 256 lietu izmeklēšanu un izdeva 275 ieteikumus, no kuriem 153 bija finansiāla rakstura ieteikumi ar kopējo ieteicamo atgūstamo summu 426,8 miljoni EUR, un novērsa 197,9 miljonu EUR nepamatotu izlietošanu. Šajā pašā periodā tika uzsākta 192 jaunu lietu izmeklēšana, no kurām 30 (16 %) bija saistītas ar pašu resursiem un nelikumīgu tirdzniecību, 73 (38 %) — ar dalītu pārvaldību, 16 (8 %) — ar netiešu pārvaldību un 44 (23 %) — ar tiešu pārvaldību. 29 (15 %) lietu izmeklēšana tika sākta saistībā ar iekšējām problēmām.

OLAF izmeklēja apgalvojumus par slepenu norunu, iepirkuma procedūru manipulāciju, interešu konfliktiem, pārmērīgiem rēķiniem, muitas nodevu nemaksāšanu, kontrabandu un preču viltošanu un attiecīgo pārkāpumu gadījumus.

4.1.2. EPPO izmeklēšana

2022. gadā EPPO uzsāka 865 lietu izmeklēšanu, un tās kopā ir radījušas zaudējumus aptuveni 9,9 miljardu EUR apmērā³². 2022. gada beigās EPPO izmeklēja 1117 lietu par pārkāpumiem, kuru rezultātā bija nodarīti zaudējumi aptuveni 14,1 miljarda EUR apmērā, no kā gandrīz puse (6,7 miljardi EUR) bija saistīti ar 185 lietām saistībā ar PVN³³. 692 izmeklētās lietas bija saistītas ar izdevumu izkrāpšanu.

Saskaņā ar šo izmeklēšanā esošo lietu norādīto tipoloģiju starp tiem ir 679 noziedzīgi nodarījumi, kas ir saistīti ar iepirkumiem nesaistītu izdevumu izkrāpšanu, 224 noziedzīgi nodarījumi, kas saistīti ar iepirkumu izdevumu izkrāpšanu, 87 korupcijas gadījumi, 48 ar nelikumīgu piesavināšanos saistīti gadījumi, 116 noziedzīgi nodarījumi, kas saistīti ar nelikumīgi iegūtu

³¹ Šī summa ievērojami atšķiras no 2021. gada FIA ziņojumā publicētā rādītāja (1,83 miljardi EUR), un tas ir saistīts ar atsevišķām kļūdām ziņojumos, kur summas norādītas dalībvalstu valūtā, nevis EUR.

³² Aplēstos kopējos zaudējumus aprēķina, pamatojoties uz vērtībām, kas fiksētas izmeklēšanas gaitā. Šajā iedaļā iekļautie dati ir norādīti EPPO 2022. gada pārskatā.

³³ Ar PVN saistīti krāpšanas gadījumi šajā ziņojumā nav ņemti vērā.

līdzekļu legalizāciju, 236 ar PVN nesaistītas krāpšanas ieņēmumu jomā gadījumi un 427 ar krāpšanu PVN ieņēmumu jomā saistīti noziedzīgi nodarījumi.

4.2. Ieņēmumi — tradicionālie pašu resursi³⁴

2022. gadā **krāpniecisku un ar krāpšanu nesaistītu pārkāpumu** skaits (4661), kas saistīti ar tradicionāliem pašu resursiem (TPR), par 7,6 % pārsniedza pēdējo piecu gadu laikā paziņoto pārkāpumu vidējo skaitu. Krāpniecisku pārkāpumu skaits samazinājās par 6,8 % un ar krāpšanu nesaistītu pārkāpumu skaits palielinājās par 9,4 % salīdzinājumā ar piecu gadu (no 2018. līdz 2022. gadam) vidējo rādītāju. Dalībvalstu aplēstā un noteiktā TPR kopējā **summa** palielinājās par 47 %, līdz 783 miljoniem EUR³⁵.

Lai gan **kontrabanda** joprojām ir viens no galvenajiem darbības veidiem krāpnieciskās lietās, lielākā daļa 2022. gadā paziņoto gadījumu ir saistīti ar **nepareizi norādītu preču vērtību un preču nepareizu klasifikāciju** / nepatiesu aprakstu. Visvairāk gadījumu ne tikai skaita, bet arī vērtības ziņā tika konstatēti **tekstilpreču un apavu** jomā. Visnozīmīgākā ar pārkāpumiem saistīto preču izcelsmes valsts joprojām bija **Ķīna**.

14 dalībvalstis ziņoja par 116 **cigarešu kontrabandas** gadījumiem, ar kuriem saistītā TPR vērtība bija aptuveni 38 miljoni EUR. Salīdzinājumā ar 2021. gadu par kontrabandas gadījumiem turpināja ziņot 10 dalībvalstis³⁶, bet 4 dalībvalstis 2022. gadā par kontrabandas gadījumiem paziņoja pirmoreiz³⁷. Tas var liecināt par krāpniecisku pārkāpumu vai cigarešu kontrabandas maršrutu izmaiņām un maršrutu pārcelšanu uz citām dalībvalstīm.

Muitas procedūra, ko krāpnieciski un ar krāpšanu nesaistīti pārkāpumi joprojām skar visvairāk (3799 lietas kopumā 688 miljonu EUR apmērā), ir laišana brīvā apgrozībā. Salīdzinājumā ar 2021. gadu Vācija ziņoja, ka 2022. gadā ir ievērojami pieaudzis tādu pārkāpumu skaits, kas saistīti ar “laišanu brīvā apgrozībā”, bet nav saistīti ar krāpniecību, savukārt dažas no Vācijas kaimiņu valstīm ziņoja par “tranzīta” pieaugumu (piemēram, Čehija un Nīderlande) un vienlaicīgi par pārkāpumu, kas saistīti ar “laišanu brīvā apgrozībā”, samazināšanos (Nīderlande).

Būtiska nozīme krāpniecisku lietu atklāšanā 2022. gadā bija valstu **krāpšanas apkarošanas dienestu** veiktajām pārbaudēm un muitas kontrolei. Ar krāpšanu nesaistīti gadījumi lielākoties tika atklāti **pēcizlaišanas pārbaudēs**, lai gan pieauga arī izlaišanas pārbaudžu un nodokļu revīziju rezultātā atklāto gadījumu skaits.

2022. gadā Komisijas dienesti savu uz vietas veikto **pārbaudžu laikā dalībvalstīs** īstenoja e-komercijas un sūtījumu ar nelielu vērtību kontroles stratēģiju un antidempinga un kompensācijas maksājumu kontroles stratēģiju. Papildus tam Komisijas dokumentu revīziju uzmanības centrā 2022. gadā bija trīs dažādas tēmas: ar Covid-19 saistītas preces, kam piemēroti nodokļu atbrīvojumi, lēmumi attiecībā uz saistošu izziņu par izcelsmi (SII) un uzsāktas B kontu lietas.

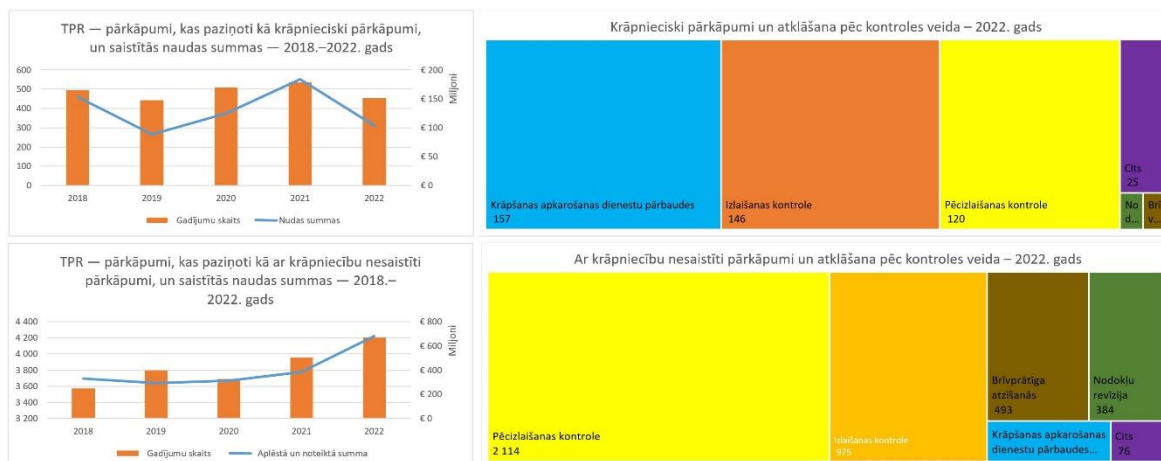
³⁴ Dalībvalstu paziņoto ar TPR saistīto pārkāpumu detalizētu analīzi sk. šim ziņojumam pievienotā dokumenta “*Statistical evaluation of irregularities reported for own resources, natural resources, cohesion policy, pre-accession assistance and direct expenditure in 2022*” (Ar pašu resursiem, dabas resursiem, kohēzijas politiku, pirmspievienošanās palīdzību un tiešajiem izdevumiem saistīto 2022. gadā paziņoto pārkāpumu statistisks novērtējums) 2. iedaļā.

³⁵ 2022. gadā kopējo summu būtiski ietekmēja četras lielas lietas par pārkāpumiem, kas nebija saistīti ar krāpšanu un kas tika paziņoti Beļģijā (305 miljoni EUR).

³⁶ Beļģija, Bulgārija, Vācija, Igaunija, Grieķija, Francija, Latvija, Lietuva, Polija un Rumānija.

³⁷ Spānija, Horvātija, Austrija un Portugāle.

5. attēls. TPR jomā atklāti un paziņoti pārkāpumi un atklāšana pēc kontroles veida

2. ierāmējums. Kopīgās muitas operācijas

Kopīgās muitas operācijas (KMO) ir mērķorientētas ierobežota ilguma darbības, kuru nolūks ir apkarot krāpšanu un sensitīvu preču kontrabandu konkrētās riska jomās un/vai noteiktos tirdzniecības ceļos. *OLAF* 2022. gadā piedalījās 10 uz dažādiem mērķiem vērstu KMO organizēšanā, tostarp saistībā ar tabakas kontrabandu, pārāk zemas vērtības norādīšanu precēm un skaidras naudas ievēšanu ES vai izvešanu no tās³⁸.

4.3. Izdevumi

4.3.1. Lauksaimniecība³⁹

Laikposmā no 2018. līdz 2022. gadam krāpniecisku pārkāpumu skaits attiecībā uz **lauku attīstību**, par kuriem saņemti ziņojumi *IMS*, palielinājās lielākoties saistībā ar atklāto gadījumu skaita pieaugumu 2014.–2020. gada plānošanas periodā. Taču minēto krāpniecisko pārkāpumu skaits bija zemāks par gaidīto. Tas būtu jāuzrauga, lai nodrošinātu koncentrēšanos uz krāpšanas atklāšanu. Ar krāpšanu nesaistītiem pārkāpumiem ir vērojama līdzīga tendence, lai gan tā nav tik izteikta. 2022. gadā krāpniecisku pārkāpumu skaits **lauksaimniecības atbalsta** jomā, salīdzinot ar 2021. gadu, pieauga. Lielākoties tas ir saistīts ar divu dalībvalstu ziņojumiem saistībā ar tiešajiem maksājumiem. Minētais pieaugums daļēji bija saistīts ar ziņojumiem par daudziem sīkiem savstarpēji saistītiem pārkāpumiem. Ar krāpšanu nesaistītos pārkāpumos iesaistītās nelikumīgās naudas summas spēcīgi svārstījās galvenokārt tāpēc, ka atsevišķos gados paziņotie gadījumi bija saistīti ar ārkārtīgi lielām summām **tirgus pasākumiem**.

Pārkāpumu atklāšanas rādītājs lauku attīstības jomā bija ievērojami augstāks nekā lauksaimniecības atbalsta jomā. Taču visaugstākais atklāšanas rādītājs bija lauksaimniecības atbalsta jomas tirgus pasākumu sadaļā. Pārkāpumu, it īpaši krāpniecisku, atklāšana koncentrējās dažās dalībvalstīs.

³⁸ Sk. *OLAF* 2022. gada pārskatu, https://ec.europa.eu/olaf-report/2022/investigative-activities/protecting-eu-revenue/conducting-joint-customs-operations_en.html.

³⁹ Dalībvalstu paziņoto ar lauksaimniecību saistīto pārkāpumu detalizētu analīzi sk. šim ziņojumam pievienotā dokumenta “*Statistical evaluation of irregularities reported for own resources, natural resources, cohesion policy, pre-accession assistance and direct expenditure in 2022*” (Ar pašu resursiem, dabas resursiem, kohēzijas politiku, pirmspievienošanās palīdzību un tiešajiem izdevumiem saistīto 2022. gadā paziņoto pārkāpumu statistisks novērtējums) 3. iedaļā.

Laikā no 2018. līdz 2022. gadam krāpnieciskie pārkāpumi bieži bija saistīti ar **atbalsta pieprasījuma vai dokumentāro pierādījumu viltošanu**. Tirdzniecības pasākumu un lauku attīstības jomā būtisks bija arī ar **darbības īstenošanu** saistīto pārkāpumu apjoms.

6. attēls. Maksājumi un paziņotie pārkāpumi KLP pēc izdevumu veida⁴⁰

3. ierāmējums. Ar kopējo lauksaimniecības politiku saistītie riski un pārkāpumi (KLP)

Riski un pārkāpumi ir atkarīgi no pasākuma veida. Tiešo maksājumu pieteikumu iesniedzēji var pieprasīt atbalstu zemes gabaliem, kurus tiem nav tiesību izmantot, pamatojoties uz viltotiem nomas līgumiem, vai viņi var mākslīgi radīt apstākļus finanšu atbalsta saņemšanai. Lauksaimniecības praksei, tostarp klimatam un videi labvēlīgai praksei, varētu būt nepieciešams pievērst vairāk uzmanības, lai noteiktu tīšus pārkāpumus. Tas pats varētu attiekties uz maksājumu shēmām, kas balstītas uz dzīvnieku skaitu un veidu. Tirdzniecības pasākumu pārkāpumi var būt saistīti, piemēram, ar lauksaimniecības produktu izņemšanu no tirgus, vai ražotāju organizāciju ieguldījumu izmaksām, faktisko īstenošanu vai izlietojumu, piemēram, uzglabāšanas vietu izbūvi vai iekārtu vai aprīkojuma iegādi. OLAF izmeklēja vairākas sarežģītas ar lauksaimniecības produktu tirdzniecības veicināšanu saistītas lietas.

Lauku attīstības jomā saņēmēji var, piemēram, izmantot viltotas pavadzīmes, deklarēt iekārtas kā jaunas, lai gan tās faktiski ir lietotas, iesniegt sagrozītus piedāvājumus iepirkumu kontekstā un nepatiesu informāciju par atbilstību atbalsta saņemšanas nosacījumiem. Pārkāpumi var būt saistīti ar informāciju, ko pieteikuma iesniedzējs sniedz, lai panāktu projekta atlasīšanu, avansa maksājuma saņemšanu vai atbilstību atbalsta shēmas piekļuves kritērijiem. Saņēmējs var pārkāpt iepirkuma noteikumus, pieprasīt kompensēt pārmērīgas izmaksas vai pat neesošus darījumus, vai lūgt kompensēt izmaksas, par kurām jau saņemts cits finansējums. Saņēmējs var nepildīt biznesa plānu, neizmantojot ieguldījumu paredzētajam nolūkam vai to vispār neizmantojot. Ar platībām vai dzīvniekiem saistītiem izdevumiem var būt nepieciešams pievērst lielāku uzmanību, lai atklātu tīšus pārkāpumus.

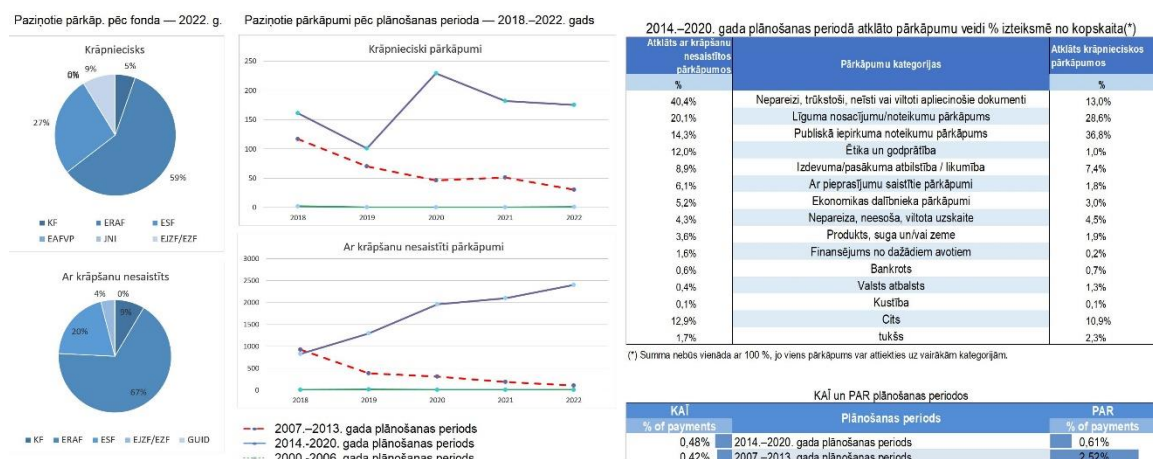
⁴⁰ Krāpšanas atklāšanas īpatsvaru (KAĪ) aprēķina kā ar krāpnieciskiem pārkāpumiem saistīto nelikumīgo naudas summu procentuālo attiecību pret maksājumu kopējo summu. Pārkāpumu atklāšanas rādītāju (PAR) aprēķina kā ar krāpšanu nesaistīto pārkāpumu saistīto nelikumīgo finanšu summu procentuālo attiecību pret maksājumu kopējo summu.

4.3.2. Kohēzijas politika⁴¹

Ar 2007.–2013. gada plānošanas periodu saistīti krāpnieciski pārkāpumi saskaņā ar IMS sniegtiem ziņojumiem sasniedza augstāko rādītāju 2015. gadā, pakāpeniski samazinājās turpmākajos gados, un 2018. gadā to vietā nāca ar 2014.–2020. gada plānošanas periodu saistīti pārkāpumi. Šāda attīstība atbilst jau zināmajām tendencēm un modeļiem, kas saistīti ar daudzgadu īstenošanas cikliem. Kopš 2017. gada ir pieaudzis ziņojumu skaits par pārkāpumiem, kas nav saistīti ar krāpšanu, par 2014.–2020. gada plānošanas periodu, taču pieaugums ir mazāks, nekā gaidīts. Ar krāpšanu nesaistītu pārkāpumu skaits un naudas summas, par kurām ziņots 2007.–2013. gada plānošanas perioda pirmajos deviņos gados, bija daudz lielāks, nekā 2014.–2020. gada plānošanas periodā paziņoto pārkāpumu skaits. Tas attiecas uz visiem fondiem un lielāko daļu dalībvalstu⁴².

Attiecībā uz krāpšanu visbiežāk sastopamais pārkāpumu veids bija saistīts ar apliecināšiem dokumentiem. Lielas naudas summas bija iesaistītas krāpnieciskos pārkāpumos, kas saistīti ar līgumu nosacījumu/noteikumu pārkāpumiem, kuri bieži izpaudās kā finansētās darbības nepabeigšana vai tās neīstenošana. Visbiežāk ziņotie ar krāpšanu nesaistītie pārkāpumi bija publiskā iepirkuma noteikumu pārkāpumi. Taču saistībā ar tiem reti radās aizdomas par krāpšanu. Tas liecina, ka vai nu jāuzlabo krāpšanas atklāšana, izmeklēšana un saukšana pie atbildības par to, vai arī līgumslēdzēju iestāžu administratīvā spēja. Vairums krāpniecisko pārkāpumu ētikas un integritātes jomā, bija saistīti ar interešu konfliktiem. Ētika un integritāte ir tā pārkāpumu kategorija, kurā krāpšana sastopama visbiežāk. Par korupciju tika ziņots reti.

7. attēls. Paziņotie pārkāpumi sadalījumā pa plānošanas periodiem, fondiem un atbilstoši tipoloģijai. PAR un KAĪ plānošanas periodos⁴³

4. ierāmējums. Apdraudētās kohēzijas politikas jomas

Lielāks krāpšanas risks varētu būt tādās jomās kā: i) transports un vides aizsardzība, jo pārkāpumi ir saistīti ar lielām naudas summām; ii) pētniecība, tehnoloģiju izstrāde un inovācija (RTD&I), kā arī nodarbinātība krāpniecisku pārkāpumu biežuma dēļ. Attiecībā uz krāpšanu, kas saistīta ar zaļo pārkārtošanos, analīzes dati liecina, ka lielāks risks pastāv saistībā ar

⁴¹ Dalībvalstu paziņoto ar kohēzijas politiku saistīto pārkāpumu detalizētu analīzi sk. šim ziņojumam pievienotā dokumenta “Statistical evaluation of irregularities reported for own resources, natural resources, cohesion policy, pre-accession assistance and direct expenditure in 2022” (Ar pašu resursiem, dabas resursiem, kohēzijas politiku, pirmspievienošānās palīdzību un tiešajiem izdevumiem saistīto 2022. gadā paziņoto pārkāpumu statistisks novērtējums) 4. iedaļā.

⁴² Šīs tendences padziļināta analīze bija publicēta [2021. gada FIA ziņojumā](#) (17. ierāmējums, 38. lpp.).

⁴³ PAR un KAĪ definīcijas sk. 40. zemspvītras piezīmē.

ieguldījumiem: i) energoefektivitātē; ii) dzeramā ūdens nodrošināšanā; iii) atkritumu apsaimniekošanā. Analīzes rezultāti liecina, ka transporta un satiksmes tīklu jomā lielāks krāpšanas risks pastāv saistībā ar ieguldījumiem: i) ceļos, kas nav daļa no *TEN* (Eiropas komunikāciju tīkla), pārkāpumu skaita dēļ, kas, iespējams, ir saistīts ar to, ka lielāks projektu skaits sasniedz reģionālo vai vietējo līmeni; ii) dzelzceļos un *TEN* ceļos ar tiem saistīto lielo naudas summu dēļ. Saskaņā ar analīzes rezultātiem sociālās iekļaušanas jomā lielāks krāpšanas risks skar ieguldījumus aktīvas iekļaušanas un veselības aprūpes infrastruktūrā.

4.3.3. Citas budžeta jomas⁴⁴

ES kopš 2007. gada ar finansiālu un tehnisku palīdzību atbalsta reformas paplašināšanās reģionā ar **Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (IPA)** starpniecību. Ar pirmspievienošanās finansējumu saistītie pārkāpumi, par kuriem paziņots no 2018. līdz 2022. gadam, galvenokārt attiecas uz līdzekļu sadali 2007.–2013. gada Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta I (*IPA I*) un 2014.–2020. gada *IPA II* satvarā. 2022. gadā paziņoto pārkāpumu skaits un ar tiem saistītās summas sasniedza augstāko rādītāju. Taču paziņoto krāpniecisko pārkāpumu skaits bija vismazākais pēdējo piecu gadu laikā. Gan krāpnieciski, gan ar krāpšanu nesaistīti pārkāpumi galvenokārt attiecas uz lauku attīstības komponentu un pārrobežu sadarbību.

Ar **tiešās pārvaldības** satvarā izmantotajiem izdevumiem saistītu krāpniecisku un ar krāpšanu nesaistītu pārkāpumu rādītāji laikā no 2018. līdz 2022. gadam bija samērā stabili. Vairāk nekā 80 % pārkāpumu, kas identificēti kā iespējami krāpnieciski pārkāpumi, tika atklāti *OLAF* veiktas izmeklēšanas rezultātā.

4.4. Organizētā noziedzība, korupcija un interešu konflikti

Informācija par **organizētās noziedzības** darbību, kas vērsta pret ES finanšu interesēm, ir pieejama *EPPO* gada pārskatā, kurā minēti 122 noziedzīgi nodarījumi, kas tiek izmeklēti un ir saistīti ar noziedzīgām organizācijām, pret kurām notiek izmeklēšana, līdz 2022. gada beigām.

Saistībā ar **korupcijas** gadījumiem *EPPO* ziņoja par 87 pārkāpumiem, par kuriem tiek veikta izmeklēšana 2022. gada beigās. Laikā no 2018. līdz 2022. gadam 10 valstis ar *IMS* starpniecību ziņojušas par 30 gadījumiem, no kuriem 5 ir saistīti ar lauksaimniecību, 22 ar kohēziju un 3 ar pirmspievienošanās finansējumu. Ir aplēsts, ka to rezultātā ir nodarīti aptuveni 50 miljonus EUR lieli zaudējumi.

Tajā pašā laikposmā ar *IMS* starpniecību ziņots par 375 ar **interešu konfliktiem** saistītiem gadījumiem (86 % bija saistīti ar kohēziju, 9 % ar lauksaimniecību un 5 % ar pirmspievienošanās finansējumu). Tajos ir iesaistīti gandrīz 117 miljoni EUR. Tādu pārkāpumu analīze atklāj, ka paziņotie interešu konflikti pārsvarā norāda uz attiecībām starp līdzekļu saņēmējiem un to līgumuzņēmējiem un apakšuzņēmējiem, kas balstītas uz valstu noteikumu konkrētiem pārkāpumiem. Tikai 7 % gadījumu ir saistīti ar interešu konfliktu projektu izvēles/novērtēšanas posmā, kurā iesaistīti izvērtēšanas komiteju locekļi. Neraugoties uz to, ka aptuveni divas trešdaļas šo gadījumu tika atklātas standarta kontroles pasākumos un pārbaudēs, atlikušo trešdaļu atklāja, pateicoties ārējiem, ar pārvaldības un kontroles sistēmām nesaistītiem avotiem,

⁴⁴ Detalizētu analīzi par dalībvalstu paziņotajiem pārkāpumiem saistībā ar pirmspievienošanās finansējumu un tiešo pārvaldību sk. šim ziņojumam pievienotā dokumenta “*Statistical evaluation of irregularities reported for own resources, natural resources, cohesion policy, pre-accession assistance and direct expenditure in 2022*” (Ar pašu resursiem, dabas resursiem, kohēzijas politiku, pirmspievienošanās palīdzību un tiešajiem izdevumiem saistīto 2022. gadā paziņoto pārkāpumu statistisks novērtējums) 5. un 6. iedaļā.

piemēram, “informatoru ziņojumiem”, “*OLAF* izmeklēšanu vai no *OLAF* saņemtu informāciju”, “valsts policijas veiktu izmeklēšanu” un “rakstiem presē”.

5. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Komisijas stratēģijā krāpšanas apkarošanai uzsvars ir likts uz datu apkopošanu un analīzi, kā arī zināšanu veidošanu, lai tādējādi palielinātu krāpšanas apkarošanas centienu efektivitāti. Turpmāka digitalizācija ir nepieciešama, lai palielinātu datu pieejamību un izmantošanu un tādējādi nodrošinātu efektīvāku un rezultatīvāku krāpšanas novēršanu un atklāšanu. Stratēģijā arī ir uzsvērts, ka, lai nodrošinātu visu attiecīgo dalībnieku sadarbību un koordināciju, būtiska nozīme ir krāpšanas apkarošanas pārvaldībai un pareizu procesu un struktūru esamībai. Komisijas un dalībvalstu pēdējo gadu laikā gūtā pieredze apliecina nepieciešamību turpināt darboties šajā virzienā un risināt krāpšanas problēmu vienoti un saskaņoti.

5.1. Izprast krāpšanu, lai efektīvāk ar to cīnītos

Padziļināta un rūpīga datu analīze var nodrošināt uzlabojumus visos krāpšanas apkarošanas cikla posmos. Konkrētāk, tā var uzlabot novēršanu un atklāšanu, pateicoties stratēģiskiem un operacionāliem ieteikumiem, kas palīdz krāpšanas apkarošanā iesaistītajiem efektīvāk cīnīties ar krāpniekiem. Šādas analīzes precizitāte ir atkarīga no attiecīgo datu pieejamības un kvalitātes.

ES tiesiskais regulējums nodrošina atbilstošu satvaru attiecīgas informācijas apmaiņai gan par ienākumiem, gan izdevumiem.

Izdevumu jomā datus par ziņojumiem par krāpšanu un pārkāpumiem apkopo no ziņojumiem par krāpšanu un pārkāpumiem, ko iesniedz ar *IMS* starpniecību, un Komisija ir apņēmusies turpināt uzlabot sistēmu un atbalstīt dalībvalstis norādījumu ziņošanas jomā par pārkāpumiem pārskatīšanā un atjaunināšanā.

Ieņēmumu jomā ar noteiktu veidu precēm saistītie riski joprojām ir augsti. Dalībvalstis par krāpšanu un pārkāpumiem, kas saistīti ar tradicionāliem pašu resursiem, ziņo lietojumprogrammā *OWNRES*. Lai efektīvi aizsargātu ES finanšu intereses, ir nepieciešama savlaicīga un proaktīva pieeja pastāvošo risku, kā arī jauno krāpšanas tendenču novērtēšanai un uzraudzībai.

Daudzās dalībvalstīs to pārkāpumu procentuālais rādītājs, kas arī daudzus gadus pēc sākotnējās paziņošanas joprojām tiek klasificēti kā iespējama krāpšana, ir ārkārtīgi augsts, pat lietās, kas norādītas kā slēgtas. Tas var liecināt, ka vai nu tiesu iestādes pienācīgi nepārbauda aizdomīgos gadījumus, piemēram, nepietiekamu resursu dēļ, vai arī nav atbilstošu saziņas kanālu starp tiesu un ziņošanas iestādēm. Tas var būt saistīts ar to, ka maksājumu aģentūrām un pārvaldes iestādēm pastāvīgi ir aizdomas, taču kriminālprocess nav uzsākts vai to neļāva uzsākt noilguma noteikumi vai arī nebija pietiekamu pierādījumu par krāpšanu.

1. ieteikums. Krāpšanas atklāšanas, ziņošanas par krāpšanu un turpmākas rīcības saistībā ar aizdomām par krāpšanu uzlabošana

Iespējamās krāpšanas atklāšanu un ziņošanu par to, kā arī turpmāko rīcību joprojām var ievērojami uzlabot. Joprojām ir vērojamas būtiskas atšķirības starp dalībvalstīm. Dalībvalstīs ar mazu krāpšanas gadījumu skaitu kompetentajām iestādēm būtu jāveic ieguldījumi krāpšanas riska analīzē, lai novērtētu, cik lielā mērā zems atklāšanas rādītājs ir saistīts ar patiešām zemu krāpšanas līmeni attiecībā uz to darbību vai atklāšanas vai ziņošanas sistēmu nepilnībām.

Ja tiek konstatētas ar atklāšanu saistītas nepilnības, dalībvalstīm būtu jākoncentrējas uz krāpšanas pazīmju noteikšanu un, ja tiek atklāti pārkāpumi, jāsaprot, cik lielā mērā tie ir izdarīti ar nodomu.

Ja konstatētās problēmas norāda uz ziņošanas praksi (piemēram, lietas kā iespējama krāpšanas gadījuma klasificēšanas kavēšana), dalībvalstīm tā būtu jāpārskata, ņemot vērā arī nepieciešamību nodrošināt labāku informācijas plūsmu uz tiesu iestādēm un no tām.

5.2. Inovācijas krāpšanas apkarošanas jomā — digitalizācijas nepieciešamības pamatojums

Lai gan tas ir uzsvērts jau vairākos ieteikumos iepriekš, uzsvars uz krāpšanas apkarošanas digitalizāciju patlaban ir vēl būtiskāks nekā līdz šim. Jauno tehnoloģiju piedāvātās iespējas būtu pilnīgi jāizmanto, lai cīnītos ar krāpniekiem, kuri šķiet tik labi organizēti un tehnoloģiski spēcīgi kā vēl nekad.

2. ieteikums. Krāpšanas apkarošanas digitalizācija kā viena no prioritātēm dalībvalstu darba kārtībā

Krāpšanas apkarošanas stratēģiju uzmanības centrā jābūt krāpšanas apkarošanas digitalizācijai. Tā vienlaicīgi ir gan resurss, gan apdraudējums, jo arī krāpnieki noziegumu izdarīšanai arvien plašāk izmanto jaunās tehnoloģijas. Dalībvalstīm būtu jāiekļauj krāpšanas apkarošanas digitalizācija savās VSKA. Šai pieejai būtu jānosaka stratēģija: i) ar jaunām tehnoloģijām saistītu pasreizēju un nākotnes draudu noteikšanai; ii) nepieciešamās IT arhitektūras izstrādei (esošo rīku inventarizācijai, jaunu izstrādāšanai, pienācīgas sadarbības nodrošināšanai starp tiem); un iii) esošo nepilnību noteikšanai un risināšanai, arī nepieciešamo prasmju ziņā.

5.3. Krāpšanas apkarošanas pārvaldības stiprināšana

Komisija ir pastāvīgi centusies panākt valstu stratēģiju krāpšanas apkarošanai plašu pieņemšanu, lai aizsargātu ES finanšu intereses. Šīs stratēģijas var nodrošināt to, ka dažādi iesaistītie valstu dalībnieki īsteno vienotu pieeju, un var veicināt sadarbību ar ES līmeni. Tā kā *OLAF* un *EPPO* ir būtiska nozīme pārrobežu krāpšanas apkarošanā, pieaug krāpšanas apkarošanas sistēmu sarežģītība un krāpnieku metodes nemitīgi attīstās, organizāciju savstarpēja sadarbība un koordinācija ir svarīgāka kā jebkad.

3. ieteikums. Krāpšanas apkarošanas pārvaldības pastiprināšana dalībvalstīs

Vairākās dalībvalstīs veidojas nacionālie krāpšanas apkarošanas tīkli, un liela nozīme tajā ir valstu *AFCOS*. Komisija atbalsta un veicina šo procesu, un tajā vajadzētu iesaistīties visiem dalībniekiem, uz kuriem tas attiecas, tostarp attiecīgajām valstu un Eiropas tiesībsardzības un tiesu iestādēm. Dalībvalstīm arī būtu jāgādā par to, lai valstu struktūrām, kas šo procesu koordinē, būtu atbilstošs personāls.

Krāpšanas apkarošanas tīkli nodrošina ideālu struktūru VSKA izstrādei un atjaunināšanai.

Komisija atkārtoti uzsver savu ieteikumu dalībvalstīm, ka tām, kuras vēl nav pieņēmušas VSKA, tas būtu jādara.